

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

Modstandskampen 1940 - 45

Nr. 1 · Marts 2011

Gestapofanger
Krigssejlere
Modstandsfolk

HORSERØD
FRØSLEV
DACHAU
HANNOVER-STÖCKEN
NEUENGAMME
SACHSENHAUSEN
STUTTHOF
BUCHENWALD
THERESIENSTADT
RAVENSBRÜCK

ERHVERVSHÆMMEDE
FRA FRIHEDSKAMPEN

Modstand - vist nytter det...

Tak for, hvad I reddede

På Aalborg Almenkirkegård findes Mindelunden, et smukt anlæg fra 1949 med et stort kors, hvorunder er nedsat asken af en dansk, ukendt KZ-fange. Desuden stenplader med navne på søfolk, der gik til i allieret tjeneste og navne på modstandsfolk, der døde i kamp eller lejr – alle fra Aalborg og omegnen. Hvert år, tidligt juleaften, samles i Mindelunden en ofte ganske stor forsamling. Der udtales mindeord, der synges et par små salmer, holdes kort andagt ved en feltpræst, lægges en smuk blomsterkrans og til slut lyder et dæmpet trompetsignal "Last Patrol". Alt i hærhjemmeværnets regi – tidligere KZ-fangernes forening.

Juleaften 2010 talte tidl. feltpræst Henning L. Thrane:

Vi står ved stentavler med navne på døde landsmænd. I Mindelunden i Aalborg. Vi kan finde steder at sørge, ved grave overalt på den store kirkegård, familiegrave – men her er det et fælles minde, der samler os. Vel ikke i direkte sorg, længere.

I aften skal vi fejre Jul, gudsbarner hos os. Men herude skal vi ikke fejre noget, ej heller sørge ret meget. Dog lidt endnu, måske. Der står jo folk her, som mistede. Sammen med dem sørger vi, men ellers ikke. Fejrer heller ikke. Men mindes, det gør vi, i andagt og taknemmelighed.

Andetsteds på denne kirkegård ligger kornet Westerby, som faldt 9. april 1940, sammen med sine venner i tilsyneladende håbløs kamp. En lille maskinkanon mod fremrullende tysk

panser. I gårsdagens Weekendavisen står der på lederplads: "Historien har givet os den entydige lærdom, at hvis vi ikke kan forsvare os, kommer krigen til os. Lad os sende alle vore bedste juleønsker til dem, der forsvare os. Mange, mange tak". Ja, og til dem, der gjorde det før: Mange, mange tak.

Men hør: Der står skrevet: Du må ikke ihjelslå! Netop, så når nogen gør det, så må der reageres, med alle fornødne midler. Derfor sejlede søfolkene her dødbringende laster over farefyldt vand, derfor kæmpede drengene her den håbløse kamp mod overmagten. De fleste var på forhånd imod krigsvæ-

sen, men overfor den organiserede uret greb de, de fleste nok så uvant, til det kolde stål og lod det gløde mod uretten. De satte livet til – for os.

Danmarks synkende ære blev reddet i yderste øjeblik.

Hjalp så deres offer? Ja, som sagt, landets ære genrejste de, hvortil kommer, at de forkortede krigen. Med måneder? Nej. Uger? Næppe, men dage eller blot nogle timer kortede de den onde krig – og hvert minut kostede utallige dræbte i lejre og på fronter.

Tak for, hvad I reddede: Menneskeliv og Fædrelandets ære.

Modstandskampen 1940 - 45 Gestapofanger Krigssejlere Modstandsfolk

Marts 2011 • 11. årg. nr. 1

Redaktion

Peter Eigenbroth, *Ansv. redaktør*
Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31
Mail: peter@fjerritslev-tryk.dk

Modstandskampens Bladudvalg

Emmy Reitoft, Lykke Finderup, Peter Eigenbroth.

Indlæg dækker ikke nødvendigvis foreningens eller redaktionens synspunkter. (Eftertryk tilladt mod kildeangivelse)

Abonnement og bladregnskab

Peter Eigenbroth, Østergade 35, Postboks 56, 9690 Fjerritslev,
Tlf. 98 21 22 00 Fax 98 21 24 31

Abonnement kan bestilles ved at indbetale 200 kr. på konto nr. 7461 2070272221

Tryk Fjerritslev Tryk A/S

Pris 200 kr. Udenlandske abonnenter 250 kr.

Næste nummer

er planlagt til juni 2011. Deadline herfor er 15. maj.

Julehøjtidelighed i Mindelunden i Ryvangen

Af pensioneret overvagtimester
Warmi S. Hansen

Juleaften oprandt med bidende frost og sne, men alligevel havde 800-1.000 mennesker fundet vej til Mindelunden i Ryvangen for at højtideligholde mindet om besættelsestidens ofre for generationer siden.

Afviklingen af mindeaften var lagt i hænderne på tidligere kompagnichef i Hjemmeværnet Jørgen A. Leth, som bød velkommen og bad medlemmer af Hjemmeværnet om at tænde lys på gravene, inden studentersangerne sang "Alle træer står så stille". Derefter talte forhenværende generalkonsul Jens Ege. Vi bringer talen i sin fulde ordlyd:

Endnu engang samles vi Juleaften her i Mindelunden. For nogle er det en tradition at komme her hver Juleaften, andre er kommet nogle få gange og enkelte er her i aften for første gang.

For alle, der er kommet her i dag, gælder det, at det Juleaften er naturligt at mindes dem, der under besættelsen deltog i kampen mod den tyske besættelsesmagt og som mistede livet i kampen.

Ja, i kampen. Nogle vil sige: Hvad er dog det? Skal vi Juleaften mindes kamp. Skal vi ligefrem hylde dem, som gik i kamp og faldt. Hvordan forholder det sig til juleevangeliets tale om "fred på jord".

Svaret er, at kamp i nogle tilfælde

forholder sig udmærket til juleevangeliets tale om fred på jord. Menneskelivet er nemlig desværre sådan, at der med mellemrum opstår alvorlig strid. Gennem historien ser vi, hvordan der er enkeltpersoner og grupper af mennesker, der åbenbart ikke kan forholde sig i ro, men som - uanset de lidelser de påfører andre - vil tilkæmpe sig herredømme, der ikke tilkommer dem.

Og det har man lov at modsætte sig. Man har lov at kæmpe de retfærdiges kamp. Det følte jeg dengang; det er jeg stadig overbevist om. Og det var netop sådan en kamp, som de kæmpede, der ligger her. De ville ikke finde sig i, at vores land blev besat og holdt i en skruestik af en overmægtig nabo. Derfor kæmpede de. Derfor måtte de kæmpe. Men de kæmpede også af en anden grund.

De kæmpede for at redde Danmarks anseelse. Det lykkedes, men man kan måske sige, at det var på et hængende hår. Det var imidlertid modstandsbevægelsen, og i virkeligheden hver enkelt frihedskæmper, der tvang regeringen til at bryde med besættelsesmagten. Bruddet førte til, at næsten hele flåden enten sænkede sig selv eller undslap til Sverige, og på alle landets kaserner blev der kæmpet. Flere danske soldater faldt i kamp om morgenen den 29. august 1943 end den 9. april. Det gav genlyd ude i verden. Dannelsen af Frihedsrådet og redningen af de fleste af de danske jøder fulgte kort tid efter.

Alt dette og meget mere kan vi takke

Aftenens taler, Jens Ege.

dem for, der har fundet deres sidste hvilested her. Og dem går vores tanker til hver Juleaften. Vores tanker skal også gå til de mange faldne, der ikke ligger her i Mindelunden i Ryvangen, ikke mindst de mange, som havet opslugte.

Juleaften er meget. Juleaften er - uanset tro - også familiernes aften. Mange familier mindes denne aften stadig slægtninge, der kunne have fejret Jul med dem endnu i år, hvis døden ikke havde indhentet dem dengang i deres ungdom. Men livet er gået videre for de efterfølgende generationer, og det skal gå videre.

Må jeg derfor slutte med at ønske alle Glædelig Jul.

Foråret så sagte kommer...

Højtidelighed i Mindelunden 4. maj kl. 19.45

Medvirkende ved højtideligheden er som altid Hjemmeværnets Musikkorps København og N. Zahles kor.

Aftenens taler er Sven Arvid Birkeland, læge, dr. med. seniorforsker RTC, Rehabiliterings- og forskningscentret for Torturofre

Højtideligheden arrangeres traditionen tro af Kammeraternes Hjælpefond

En uforglemmelig forårsnat 1945

Af Erik Hansson

Af de 1.849 døgn, den tyske besættelse af Danmark varede, er kun få dage gået over i historien og husket af generationen, der oplevede denne tid – selv om næsten hver dag havde sine glæder, sorger og minder.

Onsdag den 11. april 1945 – en forårsdag, der for længst er glemt – og dog! Ved indsamling af oplysninger til bogen "Der var noget i luften", om vort arbejde med at modtage våben fra England, dukkede der så mange oplysninger frem, at en særlig beretning om denne dag eller døgn var et naturligt valg.

Dagen begyndte som en almindelig dansk forårsdag – sol, regn og blæst drev hen over landet. Forårstegn var for længst myldret frem i haverne, og på landet var forårsarbejdet i fuld gang efter en lang og kold vinter. En vinter, der måske ikke var så kold som de foregående år, men som føltes streng på grund af ens tyndslidte tøj, brændselsrationering og de mørke skyer i horisonten. Krigen rykkede hver dag nærmere vores grænser, og flygtningestrømmen kulminerede. I løbet af dette forår kom 250.000 flygtninge til landet.

Folk passede imidlertid stadig deres daglige arbejde, der var ingen, der direkte sultede eller frøs ihjel, men det var et hårdt job for husmødre at holde familien med tøj og at få rationeringen til at slå til. Det meste af dagen stod lejligheder og villaer kolde, man fyrede først op i kakkelovnen til aften, når familien var samlet. Resten af tiden hyggede man sig ved komfuret, hvor vandkedlen snurrede og man nød – nej det er for meget sagt – drak en kop erstatning (kaldet løbesod, når den var værst).

Overalt steg den sure røg af brunkul eller våde tørv til vejrs i skorstene og blandede sig med em fra madlavning, der ofte stod på kål eller kålrabi. Sulten var imidlertid stor, alt blev nydt med taknemlighed og god appetit. Det var først langt senere, man opdagede, at meget kunne dufte og smage anderledes.

Efter aftensmaden blev dagens avis og de illegale blade studeret nøje, og når tiden var inde, lyttede man til BBC for at høre sidste nyt om krigen.

Denne aftens udsendelse sluttede

således: "De hører BBC's udsendelse til Danmark. Vi bringer en hilsen til..." Derefter fulgte ca. 40 forskellige navne. Hilsen til så mange var aldrig forekommet før – noget særligt måtte være i gære. I Bjerringbro sad fem mand med øret langt inde i højtaleren for ikke at gå glip af et eneste navn. Det var lederen af den lokale afdeling af modstandsbevægelsen samt de fire R-gruppeførere (R står for sabotage- og modtagegruppe). Trods støjsendere og meget svingende lyd kvalitet opfangedes en hilsen til Salomo og Anker. Den ene hilsen (til Salomo) var også hørt og forstået i Mammen af den lokale gruppe her. Hilsen til Anker var hørt og forstået i Skern af den lokale gruppe, som var knyttet til pladsen i Hjorthede.

Budskabet i radioen resulterede i en vældig aktivitet. Arbejdet blev fordelt således: vest-holdet, bestående af R.1, R.4 og lokalgruppe Mammen, fik opgaven på "Salomo". Øst-holdet, bestående af R.2, R.3 og lokalgruppe Skern Hovedgård fik opgaven på "Anker".

Derefter gik man i gang med at alarmere og informere alle mand. Alle havde været med tidligere og opnået en vis rutine i modtagning, samt lært tålmodighed ved at vente forgæves; men det var første gang at to pladser skulle i aktivitet på samme tid. Lederen var travlt beskæftiget med at forbedre transport og deponering af det eventuelle gods, vi håbede at få ned. Det blev min opgave straks at cykle til Langå, advisere vognmand Frits Nissen og på vejen hjem orientere Ulstrupgruppen. Det nye depot kom måske i brug samme nat.

Havde det ikke været for oplevelsen af et mærkeligt fænomen, var denne ellers problemfrie tur sikkert glemt for længst. Solen havde skinnet hele dagen og varmet luften op, men mod aften kom kulden og frosten tilbage. Vejen var dengang en uafbrudt række af små bakker og dale, ikke nær så plan og god som den er i dag. I det stille vejr og ivrig efter at få jobbet overstået, cyklede jeg meget hurtigt og følte skiftevis et varmt og koldt pust, alt efter om jeg var oppe eller nede (denne sære fornemmelse virkede som en huskekage).

Tilbage i Bjerringbro traf jeg min

gruffefører og blev af ham orienteret om nattens opgave, fik mødetid og -sted opgivet. Vi aftalte at mødes senere og følges ad til fods op til pladsen. Så vidt jeg husker, ville de andre i gruppen cykle derop. Inden afgang var der tid til at tanke op og spise et par stykker rugbrød, så man kunne klare sig til næste morgen. Enkelte medbragte madpakke og noget væske, men langt de fleste ønskede ikke at have noget at slæbe på.

Påklædningen eller arbejdstøjet var virkelig et stort problem for mange. Nyt tøj var umuligt at opdrive, og det man havde var næsten slidt op. Af erfaring fra tidligere natarbejde vidste vi nok, hvad der var velegnet, og hvad man ønskede sig. Som jeg denne aften trak i arbejdstøjet, vil jeg her i en kort omtale tegne et billede af min ufikse, men dog anvendelige dragt: inderst en ulden hjemmestrikket undertrøje, på benene lange underbukser med lodden vrang (de upopulære hylere). Skjorte

I Rigsarkivet findes modstandsbevægelsens jyske hovedkvarterers kartotek over godkendte og benyttede nedkastningspladser. De to pladser er registreret således:

Plads nr. 12

Position på Geodætisk Institut kort, årg. 1940 str. 1:100.000, i felt 31 F 2, nord for e i Mammen. Kodenaavn Mitzie, senere ændret til Salomo. Signal, bogstavet C (morse).

Plads nr. 219

Position i felt 31 G2, 400 meter nord for første H i Hjorthede. Kodenaavn Anker. Signal, bogstavet L (morse).

Som det fremgår af ovenstående var Mammen tidligt registreret (plads nr. 12 i Jylland) og benyttet før under navnet Mitzie. Pladsen i Hjorthede var nyregistreret og ikke anvendt før.

med linning i halsen og derover en ulden trøje med rund hals og lange ærmer, plusfours, der var syet af en gammel ulden frakke, vendt og foret til under knæene. Som rosinen i pølseen den en gammel dansk militærjakke med vatteret for, og i nakken var stemplet fabriktionsdatoen 1896. Den var farvet mørkeblå og havde høj opknappet krave (kaldet skorstensrør). Iført denne jakke var det ganske umuligt at hænge med hovedet, men hvorfor skulle man også det, den var dejlig varm og vindtæt. På hovedet en "montyhue" og på fødderne fuldendte lange forede støvler påklædning.

Lige før jeg gik ud af døren, blev jernet fundet frem fra gemmestedet (jernet var en 11 mm Colt-pistol).

Når tiden var inde, rykkede grupperne ud til modtagepladserne. Det foregik som regel ved, at cirka halvdel af styrken cyklede derud, enkeltvis eller højst to mand sammen, med stor afstand imellem. Resten af styrken foretog turen til fods ad skovveje, biveje eller gennem terrænet, så direkte som muligt. Vi færdedes aldrig i samlet flok af sikkerhedsmæssige årsager. Hvis en eller to mand blev standset, havde resten en god chance for at opdage faren og slippe væk.

Når folkene nåede frem til pladsen, var den allerede bevogtet af det hold, der boede nærmest. De var selvfølgelig nået frem som de første og havde straks stillet vagtposter ud. Bilen til transport af det modtagne gods ankom til aftalt tid og blev parkeret et sted, hvor den var skjult fra luften.

Lederen Poul Jensen stod denne aften med et stort problem – hvor skulle han selv være – ved Salomo eller Anker. Han ville utvivlsomt gerne have et ben i hver, men det var afstanden for stor til. Jeg ved, at han valgte Salomo i Mammen, men tiden skulle vise, at der også blev tid til Anker i Hjorthede.

Begge hold (øst og vest med 16 mand i hver) var på plads ½ time før midnat, og ventetiden begyndte. Ventetiden var, hvis den ikke blev afbrudt af et flys ankomst og kontakt etableredes, 5½

time. Lang tid, men langt fra negativ og trist, takket være livsstykkerne iblandt os. Godmodigt drilleri og en god historie var altid velkommen. Alene det at kunne tale frit bandt os sammen i et godt kammeratskab. Brug af åben ild var bandlyst, men godt afskærmet var der mange, der fik sig en smøg eller måske en skrå. Det var populært med en snus (en krads), man påstod, at den varmede. På grund af kulden var det umuligt at få en lur. Vi måtte ofte op og bevæge os for at holde varmen.

Lygtemændene opholdt sig i pladsens centrum, vi andre i små grupper spredt ud over hele pladsen, hvor vi krøb i læ ved diger, buske eller små lavninger i terrænet.

Klokken 1 blev der tysses på os, én havde hørt noget, måske en luftalarm i Randers. Stilheden breder sig, der er mørkt og tyst overalt. Ca. 20 minutter senere hører vi en fjern brummen, der nærmer sig fra nordlig retning. Pludselig er alle vågne, og en heftig aktivitet breder sig på pladsen. Nu er der ingen tvivl – vi har fået besøg fra England.

På linje i vindretningen (vestlig) tager lygtemændene plads. Ud for manden med den røde lygte står en signalmand med en klar lygte. Alle løfter de tændte lygter op over hovedet og peger op imod flyet. Signalmanden morser pladsens kendesignal ved at blinke med lygten (kort blink, langt blink, kort blink, kort blink), derefter en pause, og så gentages signalet igen og igen.

Flyet har passeret, slår nu et sving syd for os, kommer tilbage i lavere højde og lige over lygterne. Pludselig kan vi se lys fra maskinen, lemmen er åben og droppet er begyndt. Flot ser det ud – lidt sløret og uskarpt på grund af mørket, men fascinerende og velkomment.

Maskinen blinker med lyset, lukker lemmen og fjerner sig hurtigt. Vi kan høre på lyden, at der gasses op, der er nok nogen, der glæder sig til at komme hjem og holde fyraften. Vi gætter på, at denne pilot var en gammel erfaren rotte, brite eller polak.

Lygterne bliver slukket og en febrilsk

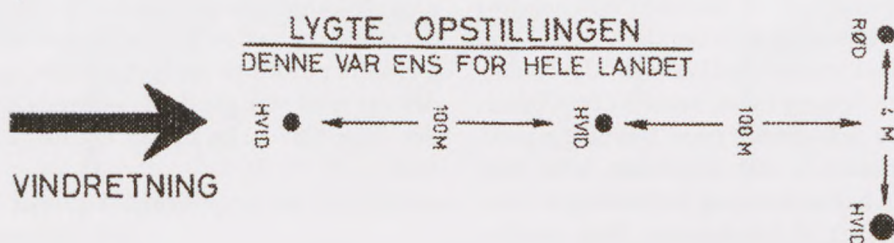
travlhed råder på pladsen. To og to løber vi frem til containerne og løsner karabinhagerne, hvormed snorene fra faldskærmene er fastgjort til metalholderen. Faldskærmen foldes sammen og puttes i drejlsposen, der er hæftet ved og beregnet dertil. Så hurtigt videre til den næste, da det er skærmene, der er mest iøjnefaldende og derfor vigtige at få orden på. Samtidig er lastbilen kørt frem, og andre store stærke kammerater går i gang med at læsse vognen. Alt skal med, intet må glemmes eller efterlades på pladsen.

Pludselig var arbejdet slut, alt var pakket og læsset, og vognen klar til at køre til depotet, alt dette på rekordtid. Vagter til vognen blev udtaget, og vi andre var så småt belavet på hjemturen. Men det viste sig senere, at dette kun var starten eller en god begyndelse på nattens arbejde.

Sendingen, vi lige havde modtaget, bestod af 12 containere, der i det stille vejr faldt ned og lagde sig til hvile på en græsmark. Tromlerne lå på linje med kort afstand mellem hver, og 30-40 meter fra stedet gik en grusvej gennem området parallelt med græsmarken, hvor containerne lå. Det var nok det mest perfekte drop, vi oplevede. Begejstrede og glade var vi ved at tage afsked med hinanden, da chefen pludselig stod iblandt os og fortalte om resultatet i Mammen – dobbelt så meget, hele 24 containere.

Mens vi tyggede på den, hørte vi en vedvarende brummen i luften syd for os. Poul spørger i sjov, om vi vil have mere med hjem? For så kunne vi jo prøve igen. Stor begejstring, lygterne tændes, og som fjerde mand blinker Poul et eller andet signal til flyet, der usigeligt langsomt nærmer sig. Højt flyver det ind over pladsen, næsten forbi, inden der sker noget – måske var piloten i tvivl. Så endelig åbnes lemmen, og ud vælter en sværm af skærme, og det fortsætter, så langt vi kan se.

Min makker Ejvind og jeg var i forvejen løbet op til den anden ende af pladsen, for derfra at arbejde os tilbage mod de andre. Pludselig var vi kommet meget tæt på! Det smældede og bragede i luften over os, containere stødte sammen, faldskærme blev revet af, og pludselig faldt det hele tungt til jorden, tæt på det sted hvor vi stod. Endvidere var vi fra åbent land kommet ind i bebygget område. En container landede i en have 3-4 meter fra stuehuset, en anden lige udenfor have-

lågen. Nervøse mennesker iagttog os fra husets mørke vinduer, de må have fået en slem forskrækkelse.

Fra dette øjeblik, til et tidspunkt 2-3 timer senere, da det begyndte at lyses, husker jeg intet. Travlhed og hårdt arbejde har uden tvivl taget hele koncentrationen. Det næste, jeg erindrer fra denne nat, var ved depotet i Ulstrup, da den sidste container blev båret ind.

I en lille lastbil fra elskabet EGO kørte vi tilbage til Bjerringbro i fuldt dagslys. Tilbage i byen sprang de fleste af vognen i Østergade, alle skulle skynde sig på arbejde. Vi andre fortsatte op ad Nørregade, og lige uden for byen drejede vi ind ad en markvej, der førte ind til vandbeholderen i bakkerne.

Dengang var dette sted på afstand af bebyggelse, lå i udkanten af skoven og var helt skjult mod syd af Hedevangs læbælter og frugtplantage. Nu var her et foreløbigt depot, med containere nødtørftigt skjult under grene og kvas. Også her ventede folk på at blive kørt hjem, efter at to vagter var udtaget.

Der var ikke tid til mere, i løb hjem til en gang hurtig etagevask, omklædning, morgenmad og så på arbejde.

Efter en sådan nat ventede bunker af arbejde. Stopfyldte depoter, hvor al emballage skulle skaffes af vejen, containere druknes i Gudenåen, faldskærme samles i depotet (det gamle vandtårn), endelig optælling og udskrivning af lister til HQ. Depoterne var i denne tid travle arbejdspladser, der ofte havde åbent døgnnet rundt. Nye varer blev tilført om natten, mens man ofte udleverede og afhentede ved dagens lys. Vort nuværende depot – Åhuset i Bjerringbro – rummede rester fra nedkastninger i marts, og blev denne nat fyldt til bristepunktet. De nye depoter i Himmestrup Skov og i Ulstrup blev taget i brug, men alligevel måtte vi efterlade en halv snes containere i skoven i udkanten af byen. Når optællingslisterne var færdige, gik de gennem kontakt- og forbindelsesmand Johs. Mostgård til lederen af kreds IX og derfra videre til det jyske HQ (Jens Toldstrup og hans stab).

Der var for øvrigt et lille efterspil. Dagen efter den travle nat var Jørn Andersen (elektriker) på arbejde i nærheden af nattens brændpunkt og hørte her om noget, der var glemt og fundet af lokale beboere. Derfor af sted igen, så snart vi kunne samles efter arbejdstids ophør og på besøg hos de implicerede, der pænt afleverede sagerne til os. Sammen med et par kammerater

blev vi sat til at undersøge et stort område, der var overstrøet med små lette ting, som f.eks. forbindinger. En sårforbinding, i en lille brun lærredspose, var meget vanskelig at få øje på i de nysåede marker.

Allerede tre dage senere, den 14. april, kom næste sending, denne gang i Korreborg (plads nr. 227 Pedro), Salomo igen den 17. april og Anker den 18. april, jo, der var gang i virksomheden.

I HQ førte man en dagbog over alle operationer på landsdelens modtagepladser på grundlag af de rapporter og optællingslister, man modtog fra lokale afdelinger. Endvidere indgik de meldinger, piloterne afgav ved hjemkomst, og endelig noterede man HQ's egne dispositioner med hensyn til fordeling af våbnene (pladsbogen).

Ved Salomo blev, den 11. april, nedkastet 12 containere Leon (kodenavn for ammunition), 9 containere Fox (kodenavn for våben), 1 container pistoler og 2 containere Grappa (granater), sammenlagt 24 faldskærme. Sendingen blev leveret til Sønderjylland.

Ved Anker nedkastedes 36 containere Fox og Leon, samt to papcontainere (en speciel type i sølvbronzeret papmache), der indeholdt lette ting som beklædning og forbindinger, sammenlagt 38 faldskærme. Hele sendin-

gen gik til kreds IX Viborg. Begge droppene var rapporteret OK fra engelsk side, men den ved Anker gav anledning til, at man for fremtiden fra HQ forbød at lokke andre fly til end de, der kom direkte.

Det samlede resultat var håndvåben og ammunition til at udruste en styrke på godt 500 mand, sandsynligvis en af de største, der er modtaget i Danmark fra luften.

Som jeg begyndte med at skrive: når oplysningerne kommer på bordet, vælter erindringer frem. Nu vil jeg slutte dette tilbageblik med at konstatere, at forårsdagen den 11. april, uanset hvor skøn den er, er meget langt borte. Natten mellem den 11. og 12. april huskes på grund af de handlingsmættede og indbringende operationer ved Salomo og Anker.

Aftenen den 4. maj 1945, da budskabet om fred og frihed tonede ud over landet, og luftoperationerne afløstes af fredfyldte blomsterduftende forårsdage, vil altid, dengang som nu, være det største og bedste minde fra den tid. Det satte punktum for vort arbejde, og det var med stor glæde, vi erfarede, at der ikke blev brug for en eneste patron.

*Menig i R-gruppe 2
Erik Hansson*

Vagtposten

En aften under besættelsen gik tre mand fra gruppe R4 i Bjerringbro ud til depotet på Bjerringvej for at arbejde et par timer. Ved ankomsten ville Ernst ikke med ind i skuret; der var noget, han skulle have ordnet, så han forsvandt i mørket.

Vi andre indrettede os, så godt vi kunne, siddende på et par trækasser med håndlygter som belysning. Snakken gik lystigt imellem os, da det bankede på døren. Jeg rejste mig for at lukke op, men Ernst ville ikke ind. Han bad os slukke lyset og sidde fuldstændig stille – "der kommer nogen", advarede han, og så var han væk igen.

Lidt efter hørte vi en knasende lyd oppe fra banelegemet og derefter en helt anden lyd, som et hængsel, der trænger til at blive smurt. Der bliver stille igen, og vi skal lige til at genoptage vores samtale, da vi hører tyske stemmer ganske nær. Stemmerne kommer fra den anden side af den trævæg, vi sidder med ryggen lænet imod. Nu følger lidt tysk småsludder og derefter en plaskende lyd som fra en regnbyge. Lydene fortoner sig langsomt, der bliver helt stille; men denne gang forholder vi os roligt, selv om vi trænger til at komme op og strække benene.

Ernst kommer igen til døren og banker det aftalte signal. Han vil gerne lukkes ind uden at blive overfaldet. Vi tænder lyset, men inden vi genoptager arbejdet, fortæller Ernst, hvad der skete derude i mørket.

På vej ud til depotet havde han set, at det var en af de dage, hvor tyskerne havde vagtposter på banen. Han valgte derfor (heldigvis) at blive ude og holde øje med dem. Da de tyske soldater var nået frem til leddet, hvor en lille vej førte over banen, var de gået ned til skuret. Her kunne de så stå i læ og tage sig en rygepause m.m. Under dette lille svinkeærinde havde Ernst ligget skjult bag nogle buske med "kanonen" klar til at gribe ind, hvis de opdagede noget og forsøgte at trænge ind i skuret.

Vores selvudnævnte vagtpost hed Ernst Schuster Pedersen, men blev ofte kaldt "Manne", et øgenavn fra drengeårene. Jeg er i tvivl om, hvorvidt øgenavnet var udledt af ordet mange – han var nemlig den yngste af en søskendeflok på 24 børn – eller det stammede måske fra ordet "lille mand". Han var i hvert fald et rigtigt mandfolk, som selv tog sine beslutninger og handlede derefter.

Erik Hansson

Depotet ved Bjerringvej, tæt ved jernbanen.

Bidrag til denne rubrik bedes sendt til
Peter Eigenbroth
Rolighedsvej 8a, 9690 Fjerritslev
mail: eig@fjerritslev.dk

90 år 3. april
Hanne Bahnsen
Bernadotteparken 51,
4000 Roskilde

16. maj
Henning Louis Jensen
(Versen)
Vagtelvænget 6
3210 Vejby
(bortrejst på dagen)

4. juni
Harry Henriksen
Sennepsmarken 11
3000 Espergærde

85 år 25. april
Karen Schlazer
Hvedemarken 77
6000 Kolding

27. maj
Harald Rasmussen
Krudttårnsvej 27, pb9
2791 Dragør

80 år 16. maj
Bolette Gildam
Bernadotteparken 2
4000 Roskilde

16. maj
Aase Sørensen
Østergade 20, Taulov
7000 Fredericia

75 år Birgit Lund
Skovparken 76 B
6000 Kolding

Diamantbryllup
Bolette og Ingolf Gildam,
Roskilde, fejrede diamantbryllup
den 3. februar.

MAGASINER

tekst: Jens J. Eriksen (je@ga.dk) foto: MODSTANDSKAMPEN

GRAFISK ARBEJDSGIVERFORENING er naturligt optaget af, at de trykte medier er i tilbagegang bl.a. på grund af internet og portostigninger. De gode intentioner om at fastholde "Modstandskampen 1940-45" var derfor en "god historie" i foreningens medlemsblad...

Modstandsfolk holder liv i det trykte magasin

Bladet "Modstandskampen 1940-1945" er skrevet af og for tidligere modstandsfolk og kz-fanger. Men efterhånden som de gamle kæmpere dør, falder oplaget. Derfor har modstandsfolkene brugt fortjenesten fra salget af deres eneste aktiv – et sommerhus på Anholt – til at holde liv i bladet.

TIDLIGERE MODSTANDSFOLK, sømænd i tjeneste på allierede skibe og fanger i de tyske koncentrationslejre har siden Anden Verdenskrigs afslutning haft et medlemsblad. Først hed det "Pigtråd", men skiftede senere navn til "Modstandskampen 1940-1945" i forbindelse med en sammenlægning af flere blade.

Men af naturlige årsager er der færre og færre nulevende modstandsfolk. Fra et oplag på nogle tusinde eksemplarer udkommer bladet nu fire gange om året i 600 eksemplarer.

– De stadig mindre oplag gør det selvfølgelig dyrere og dyrere at trykke, fortæller Peter Eigenbroth, direktør for Fjerritslev Tryk, der producerer bladet.

Født ind i modstandskampen
Peter Eigenbroth ikke bare trykker bladet, han er også redaktør på det. Ja, han er nærmest født ind i modstandskampen. Hans far var journalist og modstandsmand Niels A. Eigenbroth, som spillede en central rolle i modstandskampen i Nordjylland.

– Derfor kunne jeg heller ikke sige nej, da redaktøren af bladet for fem år siden følte, at han var blevet for gammel til arbejdet. Så i dag er jeg også ansvarshavende redaktør på bladet, fortæller Peter Eigenbroth.

Men det lave antal abonnenter betyder, at bladet nu giver underskud. Derfor var der overvejelser om at lukke det, men det ville have været et hårdt slag for de tilbageværende modstandsfolk. Et internetmagasin vil på grund af læsernes

alder ikke nå ud til nær så mange som det trykte blad.

Afgørende for kontakten

– Bladet er et helt afgørende for at holde kontakt til hinanden. Vi tidligere modstandsfolk bor langt fra hinanden, og mange er ikke i så god fysisk form mere. Bladet binder os sammen, siger Mogens Henrik Nielsen, der er formand for den sjællandske afdeling af foreningen "Erhvervshæmmede fra Frihedskampen."

Mogens Henrik Nielsen deltog som 17-årig i jernbanesabotage i Vestjylland, men blev arresteret af Gestapo. Han blev sendt til Frøslevlejren, og efter nogen tid her blev han sendt til koncentrationslejren Neuengamme i nærheden af Hamburg. Her var han fange til krigens slutning.

Efter hjemkomsten har bladet bundet de involverede i modstandskampen sammen, og også de yngre generationer har bakket op.

– Mange af vores børn og børnebørn er i de senere år blevet glade for bladet og for at læse om, hvad vi lavede. Flere af dem deltager også på de ture til koncentrationslejre og mindesmærker, som bliver arrangeret via bladet, fortæller Mogens Henrik Nielsen.

Fortsætter så længe som muligt

Da både formand og kasserer i landsforeningen gik af, var det ikke muligt at finde nye personer til posten. Landsforeningen blev nedlagt, og dermed skulle sommerhuset på Anholt, foreningens eneste aktiv, sælges. Salget indbragte

Hver abonnent betaler ca. 200 kroner om året for bladet, men pengene fra de ca. 600 abonnenter rækker ikke til alle udgifter. Det årlige underskud er ca. 34.000 kroner, og de røde tal skal pengene fra sommerhuset være med til at dække.

Foreningen "Erhvervshæmmede fra frihedskampen" er en sammenslutning af tidligere modstandsfolk, sømænd i tjeneste på allierede skibe under krigen og fanger i de tyske koncentrationslejre.

720.000 kroner, hvoraf en del går til salærer og banklån.

De resterende penge blev overført til en konto, hvor redaktøren af bladet kan henvende sig, hvis der mangler penge til driften. Mogens Henrik Jensen regner derfor med at holde liv i bladet... nogen tid endnu:

– Det er i hvert fald vores håb, at vi fortsætter minimum et par år endnu, så vi gamle modstandsfolk fortsat kan holde kontakten med hinanden ved lige. ☺

International Auschwitzdag i Roskilde d. 27. januar 2011

For nogle år siden blev den 27. januar udnævnt til International Aushwitzdag. Det var på denne dato i 1945, at koncentrationslejren Auschwitz blev befriet af den russiske hær, og derfor blev denne dato også dagen, hvor man mindes ofrene for Holocaust og andre folkedrab.

Også i år blev dagen markeret i Roskilde ved en meget fin aften på byens bibliotek med musik, foredrag og vidnesbyrd. Gennem årene har der været stor interesse for disse arrangementer, hvilket i år betød, at de gratis billetter meget hurtigt var væk, og at Bernadottegården godt kunne have brugt nogle flere.

Arrangementet begyndte kl. 17.00, hvor borgmester Poul Lindor bød velkommen, hvorefter ordet blev givet til musiker Henrik Goldschmidt, der dels fortalte om sin families historie og dels fortalte om sit orkestrets tilbliven.

Orkesteret hedder "The Middle-East Peace Orchestra", som blev dannet for en del år siden af Henrik Goldschmidt, der selv spiller obo, fløjte og vokal i orkestret.

Orkesteret er blevet til i et enestående samarbejde mellem muslimer, jøder og kristne musikere. De har fundet sammen i en fælles glæde om at spille for fred. Deres ønske er at skabe et rum, der appellerer til sanser, kunst og følelser, og hvor der ikke er plads til politiske og religiøse uenigheder.

Henrik Goldschmidt fortalte med stor indlevelse om sin jødiske familie, der stammer fra Tyskland og om, hvordan en stor del af familien i slutningen af 30-erne – bl.a. hans forældre og bedsteforældre – flygtede til Danmark, mens nogle mente sig sikre ved at blive i Tyskland, hvilket betød, at flere mistede livet under 2. verdenskrig i KZ-lejrene. Hans egen familie kom i sikkerhed i Sverige i 1943, og de kunne vende tilbage til Danmark igen efter krigens slutning. Alle deres ejendele var væk, og familien måtte begynde forfra igen. Henrik Goldschmidt fortalte meget gripende om det at føle sig privilegeret over at være dansker; han er født en del

år efter krigen, og begge hans forældre er jøder.

Efter Henrik Goldschmidts medrivende foredrag blev ordet givet til Sofie Lene Bak, der hører til de yngre historikere på RUC. Hun er projektleder på Dansk-Jødisk museum og har på flere fronter beskæftiget sig med besættelsestiden. Hun har bl.a. skrevet flere bøger om jødernes historie i Danmark.

Sofie Bak har for kort tid siden udgivet en bog, der hedder: "Ikke noget at tale om" Bogen handler om de danske jøders redning i oktober 1943, og har især sat fokus på at interviewe de jødiske børn, der ikke kom med til Sverige eller – for nogle få – til kz-lejren Theresienstadt i Tjekkiet – "De gemte børn", som blev efterladt hos naboer, venner, børnehjem eller andre mere eller mindre tilfældige danskere, der gerne ville hjælpe.

Det er de færreste af disse jødiske børn, der har fortalt deres historie. De har levet med tavsheden og traumerne i mere end 65 år. Det var en langt større gruppe, end Sofie Bak havde drømt om, og der kommer stadig flere. Det yngste barn, der blev forladt, var en lille nyfødt dreng, der stadig lå på fødeafdelingen. Hospitalet fandt en god plejefamilie. Mange af disse børn blev så stærkt knyttet til plejeforældrene, at de ikke ønskede at flytte tilbage til forældrene. Mange af børnene var så små, da de blev skilt fra forældrene, at de slet ikke kunne huske deres biologiske familier, da disse igen skulle samles efter krigen. Det gav naturligvis mange problemer og ulykkelige børn, forældre og plejeforældre. De fleste fandt en mindelig ordening; men i nogle af familierne blev børnene nok de store tabere.

Det var et meget spændende og interessant foredrag, hvor vi fik indblik i nogle traumatiske livshistorier.

I pausen inden næste punkt på programmet, fik vi bagels med salater og hertil et glas vin eller en sodavand.

Herefter var det "The Middle-East Peace Orchestra"s tur til at underholde.

Henrik Goldschmidt fortæller om orkestrets tilbliven og om sin jødiske families skæbne.

Det var en stor oplevelse at høre disse mennesker spille. Mennesker af forskellig nationalitet, med forskellig religion og forskellig kultur og med en utrolig musikalsk begavelse. De spillede musik af orientalsk oprindelse, jødisk musik, arabisk musik, nyere musik og gammel musik, danske salmer og sange, ja, det vil nok næsten være nemmere at skrive, hvad de ikke sang og spillede. Der var trommesolo, der var solo på obo, på blokfløjte og på harmonika. Jeg tør godt sige, at det var musik af verdensklasse. Ind imellem fik vi historier, der var relateret til musikken, og Henrik Goldschmidt oplyste, at der til efteråret vil blive åbnet en musikskole i København, hvor musikerne vil undervise børn i musik – uanset herkomst. Dette tilbud ville være gratis for alle børn, og målet vil være at integrere de mange forskellige nationaliteter, der findes i storbyen.

Kl. 21.00 sluttede programmet, og vi kunne tage hjem – en rigtig god oplevelse rigere.

Emmy Reitoft

Man sprængte et hus i

Modstandskampen 1940-45 har fra Ejgil Skov Jørgensen modtaget nedenstående artikel. Den er skrevet af journalist og forfatter Karen Aabye, der i en kronik i Berlingske Tidende i 1980 fortalte om et dramatisk kapitel af sine erindringer fra besættelsestiden. Karen Aabye døde i 1982.

Det er Danmark under besættelsen, tiden, som de fleste har glemt, og de allerfleste ikke har oplevet.

Det er København. Det er aftener og nætter så sorte, at det føles som om selve tusmørket angriber med kvæler-tag. Man har fået nye træk over skikkelse og gang. Man er blevet lyttende i alt, hvad man foretager sig.

Man er vant til, at mennesker ikke mere kaldes ved navn fra dåbsattesten. Besættelsens lammende utryghed er over os, over nogle af os.

Danskeren, der før havde så let ved at fortælle, har fået angsten for ordenes mangfoldighed. Man knyttes til nye mennesker, der tror og håber det samme som én selv. Og man mister gamle venner, fordi det viser sig, at de valgte en vej, der gik modsat ens egen.

En dag bliver man nødt til at gå i dækning. Man er groft eftersøgt, og det gælder om at udslette ethvert spor af sig selv. Bort med alle navnetræk på lommeklude og undertøj. I dag, da den fjerne tid er et støvet, halvt udvisket relief, står denne tid mærkeligt levende for mig. Underligt at skulle slette sig selv ud, måske vanskeligere for en kvinde end for en mand. Kvinden er afhængig af mange små ting. I min "underjordiske" periode i København boede jeg 18 forskellige steder. Man levede med bylten, man gik og stod i, og de meget få daglige fornødenheder, man traskede med sig i sine lommes. Man måtte slå af på de mest elementære hygiejniske krav. Da de strenge gas- og lysrestriktioner satte ind (den gang kunne man altså sætte forbud i gang) måtte man gøre sig det klart, at der kun blev vasket undertøj omkring familien og ikke for den komplet fremmede, og derefter gjorde man sig fortrolig med meget sjældent at få sit lin-

ned i vaskebaljen. Og selv en illegal bliver snavset. Jeg mindes karlekammeret, hvor min ånde stod som hvide dun i luften af bare kulde. Jeg mindes hjem med elegance, og jeg mindes ophold hos enlige eller familier i meget små kår. Her havde jeg det absolut bedst. Et hjem med husassistent var altid en farlig foreteelse. Hvor havde man hende? Var hun rigtig nok? Troede hun på, at man var Birthe Lund, som det falske legitimationskort fortalte, og at man var ekspeditrice i et stormagasin? Kun ét sted svigtede. En begavet og morsom ven, som ofte havde mødt udstrakt gæstfrihed i det hus der ikke var mere, hun bad mig en time efter ankomsten til hendes hjem, om jeg ikke kunne finde et andet logi – for hun ventede en elsker! Ja, det kan man da more sig over – men da jeg gik fra lejligheden kunne jeg nok ikke få øje på morska-ben. Jeg skulle passere de tyske vagter over Knippelsbro. Jeg fik husly hos en familie som tillige havde engelske faldskærmsjægere boende. Den følgende dag havde elskeren, som var en betydningsfuld modstandsmand, opsporet, hvor jeg var søgt hen. Han kvitterede for mit mislykkede besøg med en æske af de smukkeste orkideer, jeg nogensinde har modtaget, og en lige så smuk hilsen.

Aftenerne og nætterne var de værste. Opfangede man lyden af en forbi-kørende bil, tav man. Man så på sine værtsfolk, at man var ene om at lytte. Men indtraf det øjeblik, da værterne tydeligt viste, at de lyttede på samme måde som en selv og at de, når motorstøjen havde fjernet sig, lettet sagde den ene sætning: den kørte forbi! – så vidste man, at det var på tide at finde sig et nyt logi. Klunset i bunke og så af sted!

Danmark havde under besættelsen ingen helte i uniformer. Det var mand-folk i jakketøj og kvinder og mænd, der aldrig blev dekoreret.

Blandt tyskere – og blandt adskillige danskere – forestillede man sig naivt et møde mellem sabotører som noget i retning af en sammenkomst blandt forbrydere af hårdkogt art, hvor pistolerne eftersås hvert tredje minut, og hvor samtalen udelukkende roterede omkring likvideringer og sabotage. Intet var mere fejlagtigt! Af et aftenmøde gik måske et kvarter til planlægning af det, der skulle ske. De pågældende fik deres ordrer – hvorpå man slog om. Man fik ild på tobakken og kastede sig ind i alle slags diskussioner – hvor ordet sabotage aldrig blev nævnt. Men samtaler om filosofi, samfundsproblemer og musik svirrede gennem rummet – og altid klassisk musik. Og når jeg nu tænker tilbage, så husker jeg bedst hver enkelt i forbindelse med et stykke musik. Hører jeg i dag Tschaiikovskys B-mol koncert, mindes jeg Werner, som faldt under kampen. Ole valgte helst Chopins nocturne, Aage Beethovens Appassionata, mens Jørgen nynnede et tema af Schumanns Carnevale. Var det en sentimental slags smægten efter disse strofer? Muligt, og var det underligt? Hviletiden måtte sløres af hverdagens ofte hårde og kontante firkanter.

Vi drømmer alle om engang at kunne gå på vores egen jord, få et træ til at gro og muligt bygge sig et hus – og er hurtigt klar over, at det får man aldrig nogensinde råd til. For mig blev drømmen til virkelighed, da jeg skrev trilogien "Det skete ved Kisumbakke", og min ven gennem mange år, forstanderinde Karen Stoffregen, af alle venner kaldet "Stoffer", tog et fast greb om min altid sløsedede økonomi. Og så blev huset bygget med venen Elliot Hjuler som arkitekt. Stoffer var dengang leder og indehaver af rekonvalescenthjemmet på Parallelvej i Bagsværd, hvor der altid var læ for modstandsfolk. Jeg kan bevidne, at Stoffer i de sidste to år af besættelsen tilbragte sine nætter på vagt, fuldt påklædt på en umage sofa to skridt fra ejendommens hoveddør.

Luften

Huset, vi byggede, døbte Elliot "Kisumbakke". Stoffer og jeg var fuldt enige om, at det også skulle være Holger Danskes hus. En gruppe af denne modstandsbevægelse holdt sig til denne del af egnen og fortrinsvis under Røde Johns ledelse. John var en krabat af en kæmpe. Efter besættelsen måtte han ombytte sin gangart med en kørestol. Han er nu op mod de tres som de øvrige af gruppen, hvis dæknavne jeg nævner: Nr. 58 med det smalle alvorlige ansigt. Jeg husker Foss og nr. 4 og Jes med det lette underbid og ingeniør Andersen, i dag dr.med. og overlæge.

I efteråret 1943 begyndte Stoffer og jeg at bygge huset. Den 1. maj 1944 flyttede vi ind. Det var et hus, der fra første stund fik sin egen atmosfære. Sabotører kom og gik og venner på flugt. Alligevel et sted, der tillige prægedes af ro og harmoni. Afbrudt af pauser, da de lærte brugen af Colt-pistolen i en mosestrækning bag skovbrynet.

Men der skete andet inden døre. Et eksempel: Det var aften; jeg var alene i huset, da telefonen kimedede. Jo, vi havde da telefon, og vi havde kælder under hele huset, toilet og badeværelse. Vi fandt det var et stort hus med plads til mange.

Jeg hørte Røde Johns stemme, ordrestemmen. En af folkene er taget, sagde han. Fjern våben og ammunition fra kælderen og fra det skjulte skab i kvistværelset. Husk rygsækken i kaminen og dokumentmappen samme sted. Ned til Stoffer med alt, hun ved hvor det skal hen. So long. Og Røde John var borte.

Jeg kan bevidne, at der findes intet i verden så tungt som våben og patroner. Det var en god, kulsort nat, strækningen til Stoffer kunne tilbagelægges roligt slentrende og uden bagage på et kvarters tid. Nu tog den i hvert fald over det dobbelte. Først fra Kisumbakke og op til den nu anlagte ringvej 4, som dengang var en hullet markvej med store græstotter. Jeg måtte tre gange frem og tilbage for at få det hele med. Maskinpistolerne var de værste, og da jeg under en af turene skulle passere ringvejen, kom et kompagni tyske

soldater marcherende, syngende, skønt klokken var hen imod midnat. Jeg kastede mig på maven fem meter fra dem. Støjen og sangen fra dem beroligede mig. Det lyder tosset. Så ned til Stoffer på Parallelvej, i dag Østerhegn, og her fik vi ved fælles hjælp det vigtige bras ned under hendes sommerhus, fjernt fra ejendommen, og der blev tingene afhentet af Holger Danske. Men ellers gik alt roligt, selv gik vi under jorden i et par uger, indtil Kisumbakke på ny blev beboet. Og tiden forløb roligt og godt.

Men den 10. november 1944 forlod Røde John sammen med tre sabotører Kisumbakke for at begive sig til et vigtigt møde i København. De blev overrasket af stikkere og Gestapo i lejligheden i Adelgade. Tyskerne gjorde et godt kup, de var mange der blev taget. Det var en uskreven lov for enhver sabotør at være tavs i de første 24 timer, så værtsfolkene havde mulighed for at søge dækning. John stod sig fint. Han klarede sig gennem 16 døgn. Han deporteredes med andre til Tyskland.

Snart havde vi den første razzia af Kisumbakke. Karen Stoffregen blev aldrig eftersøgt, muligt hendes tyskklingende navn reddede hende. Til gengæld beskæftigede de sig under forhørene med mig. Mit navn med de to a'er lod sig ikke udtale af en officer. Under forhørene var det altid die Dichterin. Med nogen skræk citerer jeg det her, men det får være. De stjal, hvad de kunne. Det ærgrede Stoffer stort, at de huggede hendes betydelige depot af sygeplejeartikler, som på det tidspunkt ikke var til at erstatte. Fra 10. november til 22. december holdt tyskerne vagt hver nat i huset, og om dagen gravede de efter våben. Den 22. december 1944 sprængte Gestapo Kisumbakke i luften! Stikkerne var den nok så berygtede Brøndumbande. En bombe i kælderen, en i stueetagen og en på kvisten. I Gylvendals et-binds leksikon står om bandens leder: "Henning Emil Brøndum 1916-1947. Dansk storforbryder og tyskerhåndlanger. Henrettet."

Trods alle materialevanskeligheder gav staten umiddelbart efter kapitulationen tilladelse til genrejsning af de

relativt få privathuse, der som hævnakt sprængtes af tyskerne. Og så begyndte genrejsningen af Kisumbakke – denne gang med mig som enebygherre. Stoffer havde fået nok. Vi flyttede ind den 10. oktober 1945, medførende en maskot, en julenisse. Efter sprængningen stod nissen komplet uskadt midt i ruindyngen. En sabotør bragte ham til mig. Den minder mig evigt om det smukkeste kammeratskab og mine lykkeligste 18 år som journalist på BT. Jeg var ene pige blandt vidunderlige mandfolk. Gunnar Hansen, Haagen Mielche, Leif Hagemeister, Hakon Mielche – mange flere, alle burde nævnes. Som medlem af Nissepræsnes klub var formålet det ene, at vi altid skulle behandle hinanden godt. Vi mødtes aldrig i juletiden, men en drønende varm sommerdag på Kisumbakke bragte de mig nissen. Det blev en sammenkomst med juletræ, rødvin, andesteg og prægtigt samvær.

Julenissen har senere fulgt mig som maskot på alle mine rejser. Men den var ikke den eneste, der overlevede bombesprængningen. Den gedigne hoveddør i eg blev under braget slynget højt op i luften for at lande i havens sø. Arkitekten fiskede døren op og satte den ind i det nye hus, mens jeg for mit blad dækkede Quisling-processen i Oslo.

På dørens inderside, som er mættet med skrammer og ar fra sprængningen, kan man læse blot dette:

Kisumbakke – bittehus –
ramtes af Gestapo,
men da Tyskland sank i grus
sagde du da capo –
retted atter frejdigt nakken
groede op igen på bakken –
retfærd findes end i verden
døren holdt – og se her er den!

Fra ringvej 4, der i dag er tung af trafik, kan jeg et øjeblik få et kig af den morsomt byggede gavl af Kisumbakke. Jeg nikker altid frem for mig selv, omgivet af nutid: Tænk, ligger det der endnu... Og mon hvor længe?

Karen Aabye

Frihedskampens små grup

I forrige nummer af Modstandskampen 1940-50 (nr. 4) var der en god repetition af Holger Danskes historie skrevet af Gunnar Dyrberg i 1946. Man kan kun være imponeret over de mange resultater, som denne store modstandsgruppe opnåede, resultater, som ved krigens afslutning placerede Danmark blandt de allierede i krigen mod Hitler-Tyskland. Samtidig skal vi ikke glemme den anden store modstandsorganisation, BOPA, som ligeledes bidrog meget til at forbedre Danmarks renommé blandt de krigsførende lande.

Men måske skal man også have for øje, at der desuden var adskillige andre store og mindre modstandsgrupper, der opererede i det meste af Danmark, ofte befolket af ganske unge mennesker (læs: ofte store børn). Som eksempel på en sådan modstandsgruppe, som dog på ingen måde har skabt resultater, som har fortjent omtale i historiske værker om besættelsestiden, skal jeg i det følgende omtale en sådan gruppe, der startede sin virksomhed i begyndelsen af 1943, og som bestod af 5-6 medlemmer, de fleste gymnasieelever, og som desuden også omfattede et vigtigt medlem, en

smedelærling (se senere). Gruppen fungerede i Brejning, som ligger mellem Fredericia og Vejle. Virksomheden startede med uddeling af illegale blade. Senere fulgte opbygning af et våbenlager, som endte med at være så omfattende, så de modstandsfolk, der afslørede sig d. 5. maj, og som fik overdraget samlingen, var positivt overraskede over omfanget. Den blev fremskaffet ved at gruppens gymnasieelever, der kørte med tog til gymnasierne i Vejle og Fredericia, holdt øje med, når de tyske soldater faldt i søvn i toget, hvorefter deres våben, især geværer, blev smidt ud af vinduet for senere efter mørkets frembrud at blive samlet op på jernbaneskrænterne. Våbnene blev afprøvet, og der blev trænet med dem i en skov i nærheden af vores bopæl, men de blev aldrig anvendt efter deres hensigt i virkeligheden. Tanken med dem var dog, at de skulle have været anvendt i forbindelse med væbnet kamp mod tyskerne ved krigens afslutning. Derfor øvede vi os i skoven.

Gruppens speciale blev afbrænding af tyske person- og lastbiler. I alt blev 39 biler ødelagt i gruppens operationsområde. Fremgangsmåden var en-

kel: Man skulle være udstyret med en kniv, lidt benzin og en æske tændstikker. I bilsædet skulle skæres en revne, så man kom ned til træulden i sædet. Derefter skulle der hældes lidt benzin eller anden brændbar væske i træulden og derefter tændes ild.

Som en praktisk øvelse forsøgte gruppen at lave en togskinnesprængning, som sandsynligvis endte uden større effekt på banelegemet. Gruppens smedelærling fremstillede på sit arbejde en rørbombe, som sammen med hjemmelavet krudt blev bragt ned til Brejning station på linien Vejle-Fredericia. Underdelen af rørbomben blev anbragt på skinnerne, krudtet hældt i og overdelen forsigtigt skruet på. En lang snor var allerede tidligere blevet bundet i bomben, hvorefter det kun gjaldt om at gå på god afstand og vælte den. Det var ikke muligt at vurdere virkningen på banelegemet. Det var imidlertid muligt at konstatere den forvirring, som braget medførte blandt de tyske vagtposter, som bevogtede banen, en forvirring, som i bedste fald måske har stoppet togtrafikken i begge retninger resten af natten.

Mod slutningen af besættelsestiden

Tag på tur med Erhvervshæmmede, Sjælland

Erhvervshæmmede, Sjællandsafdelingen har i snart mange år arrangeret en efterårstur for sine medlemmer til tidligere KZ-lejre og mindesmærker fra 2. verdenskrig, fortrinsvis i Tyskland.

I år har foreningens bestyrelse besluttet at tilbyde to ture, en 3-dages tur til Midtjylland i maj måned og en 6-dages tur til Tyskland i september måned.

I maj måned, d. 16. 17. og 18. maj, vil vi planlægge en tur til Midtjylland (Århus, Silkeborg, Randers). Vi kører med liftbus fra Roskilde, vi vil finde et godt, handicapvenligt hotel enten i Silkeborg eller Århus – evt. Randers (vi har ikke fundet hotellet endnu). Vi vil besøge steder, der har relation til

besættelsen, bl.a. Hvidsten Kro, Skæring Hede, evt. besættelsesmuseet i Århus, men alt afhænger af, hvor tilgængelige stederne er for personer med rollator eller i kørestol.

Vi håber, at vi kan holde prisen på ca. 2.000-2.500 kr. med ca. 25 deltagere. Dette må dog tages med forbehold. Turen gennemføres kun, hvis ca. 20 personer er interesseret i at tage med. Derfor må I gerne hurtigst muligt henvende jer til Emmy Reitoft, tlf. 42 40 14 95 (rejsegruppen) eller til Mogens Henrik Nielsen, tlf. 46 75 77 13 (bestyrelsen) og tilkendegive, hvis turen har jeres interesse.

Turen til Tyskland bliver planlagt fra d. 4. september til og med 9. sep-

tember. Vi forsøger at finde et hotel i Neubrandenburg området. Stedet er meget naturskønt, og der er rigtig meget at se, bl.a. det nye museum i Belower Wald, hvor dødsparaden gik igennem, og hvor man stadig kan ane rids i træerne fra dengang, ligeledes vil vi gerne besøge Ravensbrück og Dreierbergen.

Prisen kender vi ikke pt., men vi satser på, at vi kan holde sidste års priser (ca. kr. 3000 for dobb.vær. og ca. kr. 3400 for enkeltvær.)

Vi søger fonde, ligesom foreningen har tilkendegivet, at de vil støtte turene med et beløb. På denne måde prøver vi at billiggøre begge ture.

I lighed med tidligere år skal delta-

per

gik tyskerne, med danske arbejdere som arbejdskraft, i gang med at bygge forhindringer for eventuelle invasionsstroker, bl.a. i Pjedsted imellem Vejle og Fredericia. En søndag midt på vinteren 'angreb' gruppen denne arbejdsplads med benzin, tændstikker og save. Arbejdsskure blev brændt af og graveredskaber blev ødelagt, bl.a. spader savet over. Indsatsen blev et par dage senere nævnt i aftenradioen fra London.

I januar blev gruppens medlemmer nødt til at gå under jorden, sandsynligvis meldt til Gestapo af en dansk stikker. Den isolerede tilværelse på 3-4 måneder blev bragt til ophør ved befrielsen d. 4. maj, hvorefter hverdagen kunne tage en ny begyndelse uden dæknavn. De sidste års ofte angstfyldte begivenheder kunne lægges på hylden, dvs. glemmes, sandsynligvis ofte ubevidst som egentlige fortrængninger. Derfor er kun få facts blevet tilbage i erindringen. Derfor denne kortfattede skildring.

Ole Varming
(dæknavn: Per Nielsen)

ndsafdelingen

gerne være selvhjulpne eller selv have personlig hjælper med. Vi tilstræber i videst mulig udstrækning, at hotelterne er handicapvenlige, og at de steder vi skal se er tilgængelige med hjælpemidler (rollator, kørestol), der kan dog forekomme enkelte steder, hvor det ikke er muligt at komme ind, dette vil I vide, inden vi tager af sted.

Det er vigtigt for os at vide, om I er interesserede i at deltage i turene, så giv os hurtigt en tilbagemelding – i første omgang ikke bindende.

På rejsegruppens vegne
Emmy Reitoft

Årsberetning fra KZ-Gedenkstätte Neuengamme

Dr. Detlef Garbe, der er direktør for KZ-Gedenkstätte Neuengamme, har udsendt et julebrev med omtale af begivenheder i årets løb. Nedenstående bringes et uddrag:

2010 startede med åbning af vandrestillingen "Friheden lever! Modstand og forfølgelse i Hamborg 1933-1945", der blev vist i Hamborgs rådhus 22. jan. til 14. feb. Gedenkstätte Neuengamme udgav en dokumentation til udstillingen, som blev redigeret af Herbert Diercks, og som fik god efterspørgsel. Udstillingen fik stor respons fra publikum og nød stor bevågenhed.

Den 24. februar var der besøg i Mindestedet fra det hollandske parlament med præsidenten for det hollandske deputationskammer, Gerdi Verbeet, som besøgte mindestedet for at mindes ofrene fra koncentrationslejren i Neuengamme.

Den 24. april åbnede Mindestedet en særudstilling under titlen "En deporterets mareridt" med billeder af dr. Pierre Fertil. Den 87-årige mediciner, der blev deporteret til KZ Neuengamme p.g.a. sit tilhørsforhold til den franske modstandsbevægelse, havde lavet billeder specielt til denne udstilling. De vidnede om, hvor stærkt minderne og erfaringerne fra KZ-tiden kan påvirke én den dag i dag.

Af særlig betydning var arrangementerne i anledning af 65-års dagen for befrielsen. Der kom i alt 370 gæster fra hele Europa, fra Israel, USA og Australien, og deriblandt 63 overlevende fra KZ Neuengamme. Efter en reception i Hamborgs rådhus deltog gæsterne den 3. maj i en mindehøjtidelighed ved "Cap Arcona" mindestedet i Neustadt. Den

4. maj talte præsidenten for Amicale International, Robert Pincon, førsteborgmester i Hamborg dr. Ole von Beust og fra Slovenien Bojana Zokalj Jesih.

Forud for jubilæumsarrangementerne var der to internationale konferencer. Først konference om Skandinavien under tysk okkupation og besættelse samt "Operation Bernadotte", hvor overlevende berettede om deres befrielse fra Neuengamme med de hvide busser fra dansk og svensk Røde Kors. Fra 5. til 7. maj afsluttedes konferencen med et arrangement, hvor de overlevende og deres børn i dialog og samtaler berettede og redegjorde for den offentlige erindring omkring koncentrationslejrene samt videregivelse af fangeerfaringer til de efterfølgende generationer. Her medvirkede som referenter overlevende fra lejrene samt deres børn og børnebørn, og der var en stor lytterskare.

Efter de nuværende planer vil der igen i 2011 blive arrangeret en ungdomslejr i Neuengamme. Den giver f.eks. børnebørn af tidligere fanger god mulighed for at drøfte deres historie med andre samt høre om KZ Neuengammes historie.

Detlef Garbe slutter julebrevet med på vegne af alle medarbejdere at ønske en glædelig jul og alt godt i det nye år.

Stikkeren Grethe Bartram

Kamma Ankjærøs læserbrev i sidste nummer af Modstandskampen 1940-45 blev også bragt i Århus Stiftstidende. Her gav artiklen anledning til nedenstående debat:

Usandheder om Grethe Bartram

Århus Stiftstidende lørdag den 4. december 2010

Af Niels Thomsen, Klitrosevej 3, Århus

Kære Kamma Ankjærø. Hvor er det dejligt, når du skriver om storstikkeren Grethe Bartram – det er noget, vi kan lære af. Nu bør vi også, i disse Lars Løkke tider, angive hinanden til de sociale myndigheder, hvis vi tror, at nogen begår socialt bedrageri – eller hvad med sort arbejde,

Så jo - det er dejligt, at du gør opmærksom på, at stikkere altid får deres straf! Jeg synes dog også, det er lidt ærgerligt, at du blot kritikløst refererer nogle usandheder – eller ikke har sat dig ind i det, du skriver – men på den anden side, så bliver det jo mere spændende.

For det første. Hun angav ikke 70, men 53. For det andet så døde ikke ni, men otte døde eller savnede! For det tredje bor hun stadig i Sverige, men ikke under et andet navn – hun har det navn hun fik, da hun blev gift – altså ganske normalt.

Og så synes jeg, du burde, når nu du holder retfærdighedens sværd så højt over hovedet, have nævnt, at de første 1000 kr., hun tjente som stikker/angiver, fik hun af det danske politi – du bør da også nævne, at statsminister Buhl holdt en radiotale, hvor han fordømte de danske modstandsfolk og opfordrede alle til at angive/stikke dem til myndighederne. Du bør da også nævne, at danske officerer fik lovnin g på at kunne generhverve deres rang, når de kom tilbage fra tjeneste i Frikorps Danmark. Du kunne f.eks. også spørge om, hvorledes fascisterne fik navnene på de danske kommunister.

Og ja - det er meget dybt foruroligende, at vi så hurtigt glemmer – men

det er måske det behageligste. Som bekendt fik modstandsbevægelsen det største antal nye medlemmer 4. maj om aftenen.

Og sejrherrene har jo altid ret – ikke sandt?

Hvem taler usandt?

Århus Stiftstidende onsdag den 8. december 2010

Af Kamma Ankjærø, Ny Munkegade 80, Århus C

Niels Thomsen skriver i sit læserbrev med overskriften "Usandheder om Grethe Bartram", at jeg blot kritikløst refererer nogle usandheder - eller ikke har sat mig ind i det, jeg skriver - men på den anden side, så bliver det jo mere spændende.

Og han skriver videre, at for det første angav Grethe Bartram ikke 70, men 53. For det andet så døde ikke ni, men otte døde eller savnede!

Selvfølgelig udtaler jeg mig ikke uden at have sat mig ind i det, jeg skriver ud fra forskelligt kildemateriale.

Den 21. august 2010 bragte JP Århus en artikel om Grethe Bartram med overskriften "Psykopaten fra Århus". Den indledtes med følgende: "Grethe Bartram angav 70 landsmænd til det hemmelige tyske politi Gestapo under Besættelsen. 33 af dem blev deporteret til tyske kz-lejre, og 9 vendte aldrig hjem."

Og B.T. bragte 22. august 2010 en artikel med overskriften "Den værste stikkerske", hvor der bl.a. står, at Århuskvinden Grethe Bartram nåede at angive op mod 70 danskere til tyskerne under Besættelsen. 33 af ofrene endte i kz-lejr, og ni overlevede ikke rædslerne.

I bladet Samvirke december 2006 bragtes en artikel om Grethe Bartram

med overskriften "Gestapos største stikker". Videre hedder det, at under hendes perfekte dække som en ung kommunistisk kvinde, der selv var en del af modstandsbevægelsen i Århus, angav hun op mod 70 mennesker til det frygtede Gestapo. Mange af hendes ofre undergik månedlange forhør og tortur. 35 blev sendt til kz-lejr i Tyskland. Ni vendte aldrig tilbage.

Hvilke kilder ligger til grund for Niels Thomsens påstand, at Grethe Bartram ikke angav 70, men 53?

Og når han skriver, at jeg finder det dybt foruroligende, at vi så hurtigt glemmer, er det ikke sandt. Jeg skrev, at det er dybt foruroligende, at mennesker fascineres af det onde.

Men måske er hele diskussionen om stikkere et generationsspørgsmål. Jeg tilhører den generation, der som ung oplevede Besættelsen og modstandskampen på nært hold, da min far og min bror var aktive modstandsfolk. Når min bror og hans kammerater om natten hentede nedkastede våben til sabotageaktioner, satte de livet på spil, og så har man nok et andet syn på stikkervirksomhed end Niels Thomsen.

For øvrigt skriver jeg ikke, for at det skal være spændende. Jeg skriver, hvad min samvittighed som kristen og som dansk byder mig at skrive.

Og selv om Grethe Bartram kun havde angivet ét menneske, ville det stadig være ét for meget.

Hvem stak hvem?

Århus Stiftstidende lørdag den 11. december 2010

Af Niels Thomsen, Klitrosevej 3, Århus

Kamma Ankjærø skriver om sin samvittighed som et kristent menneske. Men til den kristne religion hører også Judas! Han stak jo Jesus - hvad vil du gøre ved dette? For vi skal ha' styr på stikkerne, lige meget hvor mange år efter - ikke sandt! Jeg må indrømme, at jeg er imponeret over din refenceliste over kilderne til din viden om Grethe Bartram. Du referer således både til JP-Århus, BT og Samvirke. På listen mangler kun Billed Bladet og Brdr. Grimm.

Hvis du havde sat dig ind i sagerne - f. eks. ved at læse de domme, der faldt

Grethe Bartram.

over Grethe Bartram, vil du se at hun blev dømt for 53 forseelser. Men efter opfordringer, bl.a. fra dette lands statsminister Buhl, hvor han opfordrede danskere til at gå til politiet, hvis de havde viden om disse uansvarlige elementer! I dag ville vi vel have kaldt dem terrorister.

Det underlige er så, at Christian Bartram, som hun havde angivet til det danske politi, blev idømt et års tugthus ved Tyske Krigsret, men sad på Østergades Hotel 2. december 1943!

Hvordan fik de fascistiske besættelse i bl.a. Christian Bartram? Grethe Bartram havde jo angivet ham til det danske politi. Hvem mon der virkelig stak Christian B. til de fascistiske besættelse?

Sandt og usandt om stikkerne

Århus Stiftstidende tirsdag den 21. december 2010

Af Kamma Ankjærø, Ny Munkegade 80, Århus C

"Til den kristne religion hører også Judas! Han stak jo Jesus - hvad vil du gøre ved dette?" spørger Niels Thomsen i et læserbrev 11.12.

Hvad gjorde Judas ved det? Ifølge Bibelen angrede han og sagde: "Jeg har syndet og forrådt uskyldigt blod." Og han gik hen og hængte sig.

Niels Thomsen fortsætter i samme perfide stil: "For vi skal ha' styr på stikkerne, lige meget hvor mange år efter - ikke sandt!" Nej, det er ikke sandt. Jeg spurgte jo netop: "Hvorfor skal vi overhovedet beskæftige os med 'storstikkeren', som hun er blevet kaldt?"

Hvis det er et forsøg på at være morsom, at Niels Thomsen skriver, at jeg mangler kun at referere til Billed-Bladet og Brdr. Grimm som kilder, er det højst malplaceret. Dertil er emnet for alvorligt, når vi tænker på Grethe Bartrams ofre.

Og når Niels Thomsen tillader sig at skrive om danske modstandsfolk, at i dag ville vi vel have kaldt dem terrorister, er det ikke blot en hån, men usandhed, for i modsætning til terrorister gjorde modstandsfolkene alt, hvad de kunne for at undgå, at deres aktioner kostede menneskeliv.

Det er forståeligt, at nulevende tidligere modstandsfolk har sat spørgs-

målstegn ved, om Danmark i dag er værd at kæmpe for, når mange er mere optaget af stikkernes liv end af deres ofres lidelser.

På denne forstemmende baggrund kan det ikke nok anbefales at læse bogen fra 1945 "De sidste timer. Afskedsbreve fra de henrettede danske patrioter".

Dødsfald

Walther Pedersen

En af de gamle kæmper er faldet bort. Veteranen fra frihedskampen og det første frivillige hjemmeføder, Walther Pedersen, Bjerringbro. Han døde få dage før sin 95 års fødselsdag den 10. nov. 2010.

Under besættelsen var Walther manden, der modtog og opbevarede en stor del af de våben, der blev nedkastet i området. Kneb det med transporten, spændte han selv hestene for vognen og hentede godset hjem til depotet - Åhuset, et dejligt feriehus, der ligger tæt ved Gudenåen.

Desuden var Walther vagtkommandøren, der havde ansvaret for, at vagtstyrken - militærgrupperne - kom på plads og bevogtede Gudenåcentralen og dæmningen ved Tange Sø.

Efter befrielsen har Walther været midtpunktet i vor veteranklub, holdt sammen på styrken, taget initiativ til, at bogen "Der var noget i luften" blev skrevet, sørget for, at mindeplader blev sat op og bautastenen rejst.

Rundt om på skoler i Midtjylland har Walther været en efterspurgt fortæller om frihedskampen 1940-45.

Efter at det frivillige hjemmeføder blev lovbehaftet i 1949, fortsatte Walther karrieren som kompagnichef i Bjerringbro, og ved Hjemmeføderens 50 års jubilæum i 2009 blev han dekoreret af Hendes Majestæt Dronning Margrethe.

Når vi i årenes løb har været samlet, har det ofte været hos Edel og Walther privat. Foruden en god

værtinde har Edel altid været godt orienteret, levende interesseret og flink til at hjælpe, hvor der var hjælp behov.

Æret være Walther Pedersens minde.

Erik Hansson

Sigurd Weber er død, 92 år gammel.

Sigurd var under besættelsen med til at sænke det tyske fragtskib Linz i juli 1943. Han arbejdede dengang som sommervikar hos en elektriker, og jobbet gav ham adgang til skibet, som var ved at blive ombygget til mineskib på Odense Stålskibsværft.

Under arbejdet med skibets el-installationer blev Sigurd kontaktet af nedkastningschefen for Fyn, Erik Frandsen, som fortalte, at Sigurd Weber var udset til at sænke skibet. Trods skarp tysk bevogtning lykkedes det Sigurd at placere en bombe under vandlinjen på skibet, som sank, da bomben detonerede.

Efter sabotageaktionen fortsatte Sigurd Weber som aktiv i grupperne på Fyn frem til krigens slutning.

Sigurd Weber blev uddannet ingeniør i 1947 og arbejdede først ved elvirksomheden LK/NES og siden ved Asea Scandia, indtil han gik på pension i 1987.

Preben Juhl Hansen (Flagjuhl) er død den 25. febr. 2011.

1155

 Asta Dahl
 Anemonevej 17
 4000 Roskilde

ADRESSELISTE

ERHVERVSHÆMMEDE FRA FRIHEDSKAMPEN

Odense afd.: Fmd.: Alfred Andersen,
Bregnevej 7, 5220 Odense SØ,
tlf. 66 11 58 69.

Omegnsafdelingen:

Sydkaen 4.1.th, 3600 Frederikssund,
tlf. 47 53 02 48.
Fmd.: Eigil Skov Jørgensen,
giro 8011788, sociale sager.

Sjællands afd.:

Fmd.: Mogens Henrik Nielsen,
Bernadotteparken 32, 4000 Roskilde,
tlf. 46 75 77 13.
Kass.: Benny Rasmussen
Rungsted Strandvej 181 B
2960 Rungsted, tlf. 45 86 63 72.

Jysk afd.: Fmd.: C. C. Nielsen,
Lundingsvej 7, 7000 Fredericia,
tlf. 75 92 34 72.

Kass.: Birgit Lund, Skovparken 76 B,
6000 Kolding, tlf. 75 53 73 53.
Sekretær: Hans Jørgen Dahlhus,
Herredsvej 16, 7000 Fredericia.
Tlf. 75 94 35 83
(Postadresse: Sekretær)

ALLIEREDE KRIGSSEJLERES VETERANFORENING

Fmd.: Else Lizier, Tårnvej 20, 2610 Rødovre,
tlf. 36 70 03 68.
Kass.: Erik Qvist, Udsigten 16, 4220 Korsør,
tlf. 58 37 78 06.

DACHAU-KLUBBEN

Fmd.: John Nielsen, Margrethesvej 28, Ejby,
4070 Kirke Hyllinge, tlf. 46 40 50 87.
Giro: 87 446 867.

FORENINGEN AF GESTAPOFANGER FRA BESÆTTELSEN

Fmd.: Jørn Jensen, Glentemosen 5, lejl. 103,
2605 Brøndby, tlf. 43 96 35 18.
Kass.: Salle Fischermann,
Toftekaersvej 28 C, 2820 Gentofte,
tlf. 39 65 89 90.

GESTAPOFANGERNE RANDERS

Fmd.: Ebba Hjortshøj, tlf. 86 42 77 29
Hermann Stillingsvej 17, 8930 Randers NØ.
Kass.: Marion Jensen, Møllevangenget 6,
9560 Hadsund, tlf. 20 22 59 54.

FRIHEDSKAMPENS VETERANER

Henvendelse kan ske til
Eigil Skov Jørgensen (Foss),
tlf. 47 53 02 48 eller
Bent Nielsen,
Strandjægervej 78, 2791 Dragør,
tlf. 32 53 07 16.

KAMMERATERNES HJÆLPEFOND

Formand: Martin Frøland, Ellemosevej 107,
2900 Hellerup, tlf. 39 68 15 25
Kasserer: Poul Brandt, Engbovej 104,
2610 Rødovre, tlf. 36 41 33 24

FRIHEDSKAMPENS FREDNINGS- OG MINDEFOND

Amaliegade 18, 1256 København K,
tlf. 33 40 10 10
Fmd.: Chr. Eugen-Olsen
Sekretær: Jens Ege, N. Jespersens Vej 10,
2000 Frederiksberg, tlf. 38 33 52 08
Ansøgninger om støtte fra fonden kan rettes til
ovenstående adresse.
Bidrag til fondens arbejde kan sendes til
fondens konto i Spar Nord Bank
reg.nr. 9061 konto nr. 4569856065

HANNOVER-STÖCKEN

Henv.: Erik Tanne, Farum St. Torv 29, 1. th.,
3520 Farum, tlf. 44 95 87 35.

HORSERØD STUTTHOF-FORENINGEN

Fmd.: Anton Nielsen,
Møllevej 17, 3650 Ølstykke, tlf. 47 17 90 69.
Kass.: Hanna Kirkegaard,
Jesper Brockmandsgade 2, 2200 København N.
Tlf. 22 12 49 25.

LANDSFORENINGEN AF KZ-FANGER FRA NEUENGAMME - VENNEKREDSEN

Fmd.: Helle Sørensen, Borgervænget 92, 2 th.,
2100 København Ø, tlf. 59 18 66 89 - 20 45 19 29
Kass.: Gitte Sundahl, Søkildevvej 3,
5970 Æreskøbing, tlf. 62 52 21 50

SACHSENHAUSEN-FORENINGEN

Fmd.: Peder Søegård, Reedtzholmvej 114,
4736 Karrebæksmind, tlf. / fax 55 44 10 32.
E-post: pse17@dadlnet.dk.

THERESIENSTADT-FORENINGEN

Fmd.: Birgit Krasnik Fischermann,
Gl. Vartov Vej 29, 2. tv.,
2900 Hellerup, tlf. 39 62 83 55.
Kass.: Michael Fingeret, Herman Triers Plads 2,
1631 Kbh. V, tlf. 35 37 11 21

DANSKE VETERANER 1940-45

Formand Erik Kragelund,
nysejler@webspeed.dk
Sekretær Max Roe, maxroe_sen@msn.com

ARBEJDSSKADESTYRELSEN

Sankt Kjelds Plads 11, Postboks 3000,
2100 Kbh. Ø, tlf. 72 20 60 00, fax 72 20 60 20.

AMICALE INTERNATIONALE DE NEUENGAMME (AIN)

Vicepræsident Ernst Nielsen,
Sofielunden 14, 2600 Glostrup.

FÉDÉRATION INTERNATIONALE DES RÉSISTANTS, DANMARK (FIR)

Formand: Allan Christiansen, Ibsvej 94,
2880 Bagsværd, tlf. 44 98 48 24.
Kasserer: Bodil Enoch,
Brøndbyøster Torv 51, 5. th. 2605 Brøndby,
tlf. 36 75 45 94.

BERNADOTTEGÅRDEN

Bernadottegården 94, 9560 Hadsund,
tlf. 96 53 13 50.

BERNADOTTEGÅRDEN

H.H. Kochsvej 4, Himmelev, 4000 Roskilde,
tlf. 46 31 60 00.

MINDELUNDEN RYVANGEN

Tuborgvej 33, 2900 Hellerup, tlf. 39 62 14 67.

BANGSBO MUSEUM

9900 Frederikshavn, tlf. 98 42 31 11.

FRIHEDSMUSEET

Churchillparken 7, 1263 København,
tlf. 33 13 77 14.

MUSEET FOR FRØSLEVLEJREN

Lejrvejen 83, Frøslev, 6330 Padborg,
tlf. 74 67 65 57.

MUSEET PÅ KOLDINGHUS

Postboks 91, 6000 Kolding, tlf. 76 33 81 99.
Åbent kl. 10-17.

HORSERØDLEJRENS MUSEUM

Esrumvej 367, 3000 Helsingør, tlf. 72 55 20 47.
Åbent søndag, tirsdag og torsdag kl. 11-15.

BESÆTTELSESMUSEET I ÅRHUS 1940-45

Mathilde Fibigers Have 2 (v/ Domkirken)
8000 Århus C, tlf. 86 18 42 77, fax 86 18 42 83.
Fond reg. nr.: 12844.

HISTORISK SAMLING

FRA BESÆTTELSESTIDEN,
Niels Bohrs Alle 9, 6700 Esbjerg.
Åbent tirsdag kl. 10-12 og torsdag kl. 10-18.

ODENSE HISTORIE 1940-45

Brandts Passage 15.1.tv
5000 Odense C, tlf. 66 19 40 45.
Åbent d.1.lørdag i måneden kl.13-16

FERIEMULIGHEDER:

Anholt: 4. Maj-huset, Gennem Landet 80 A,
8592 Anholt.
Kan lejes ved henvendelse til
Anders Rytter, tlf. 40 97 96 84